

Norecopa
Veterinærinstituttet
Postboks 8156 Dep.
0033 Oslo
www.norecopa.no

Årsberetning for 2009

Innledning

Norecopa er Norges konsensus-plattform for erstatning, reduksjon og raffinering av dyreforsøk. Plattformen ble formelt stiftet den 10. oktober 2007 som en selvstendig medlemsorganisasjon med eget styre og årsmøte som det høyeste organet. Ingen endringer i styret eller vedtektene er blitt gjennomført i 2009. Halvparten av styremedlemmene ble valgt på stiftelsesmøtet på 2 år, d.v.s. til oktober 2009. Etter en høringsrunde med medlemmene og valgkomitéen ble det bestemt at valget for disse styremedlemmene skulle utsettes til det neste ordinære årsmøtet i juni 2010.

Styrets sammensetning i 2009 har vært:

Bente Bergersen (styreleder), Mattilsynet (2 år)

vara: Kathrine Ryeng, Mattilsynet (2 år)

Signe Videm, GE Healthcare (4 år)

vara: Kjetil Fyrand, Pharmaq AS (4 år)

Dag Marcus Eide, Nasjonalt folkehelseinstitutt (4 år)

vara: Aurora Brønstad, Universitetet i Bergen (4 år)

Live Kleveland, Dyrevernalliansen (2 år)

vara: Jannicke Gram, Dyrebeskyttelsen (2 år)

Revisor: Bjørn Flatland, VESO

Valgkomité (valgt for 2 år):

Bjørn Groven, Mattilsynet

Adeleid Haugen, Dyrevernalliansen

Gunn Harriet Knutsen, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening

Dag Sørensen, Rikshospitalet

Overordnede mål

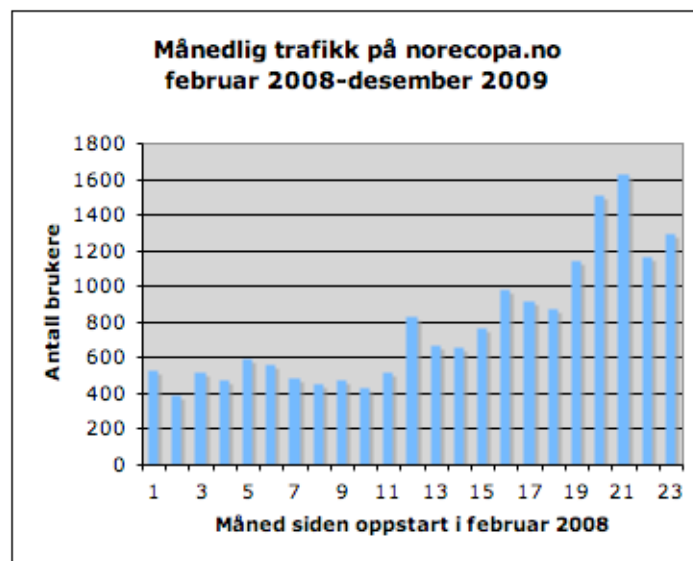
Norecopas overordnede mål, å fremme “de 3 R’ene” (Replacement, Reduction, Refinement) innenfor dyreforsøk i Norge, er beskrevet i mer detalj i aktivitetsplanen for organisasjonen som godkjennes på årsmøtene. Norecopa skal bidra til å øke kunnskap om de 3 R’ene, fungere som et kompetansesenter (nasjonal plattform), tilstrebe konsensus mellom interessepartene (forvaltningen, forskningen og undervisningen, industrien og dyrevernbevegelsen), spre informasjon og være medlem av den europeiske interesseorganisasjonen for nasjonale plattformer, *ecopa* (www.ecopa.eu).

Sekretariatet

Adrian Smith er ansatt i fast 50% stilling som sekretær for Norecopa. I samråd med Norecopas styre har han en hjemmekontoravtale med Veterinærinstituttet. Sekretariatet er tilknyttet Veterinærinstituttet, Avdeling for dyrehelse, som har personal- og økonomiansvar. Sekretariatet ble i 2009 lagt direkte under avdelingslederen. Sekretæren har dessuten hatt noe kontorstøtte fra Merete Erlendsen, Administrasjonen og Tove Husby, Avdeling for helseovervåkning.

Nettsidene

Norecopa har hatt egne nettsider (www.norecopa.no samt med suffiksene .info, .com, .eu, .net og .org) siden februar 2008. Disse redigeres fortløpende av sekretæren. Antallet brukere har steget jevnt i 2009: i slutten av året var det 40-50 unike brukere pr dag. Siden oppstarten i 2008 er det registrert 18 000 treff på sidene. Tilsammen 61 000 nedlastninger har forekommet hvor bl.a. foredragene fra Norecopas faglige møter har hatt stor etterspørsel. Trafikken siden oppstart i februar 2008 vises i figuren nedenfor.

I desember 2009 startet Norecopa arbeidet med en oppgradering av nettsidene, for å gjøre det enklere å finne informasjonen der. I tillegg blir de nye sidene optimalisert for søkemotorene på Internett, for å øke antallet treff. Nettsidene ble overvåket i en måned mot slutten av 2009 med verktøyet Google Analytics for å skaffe kunnskap om hvordan nettsidene brukes. Firmaet EDB Totalpartner, som drifter nettsidene til Norecopa, ble engasjert til dette arbeidet. Overvåkningen av nettsidene vil fortsette i det nye året da arbeidet med oppgradering av nettsidene først vil kunne slutføres i 2010.

Medlemstall

Norecopa begynte aktivt å rekruttere medlemmer i februar 2008. Ved utgangen av 2009 var det 47 institusjoner eller avdelinger med fullt medlemskap (mot 41 i 2008) og 21 privatpersoner med assosiert medlemskap (11 i 2008). De fleste av de store forskningsinstitusjoner er dermed medlemmer av Norecopa (<http://www.norecopa.no/sider/tekst.asp?side=24>).

Revidert regnskap for 2009

(Regnskapet for 2009 blir revidert av Norecopas revisor, Bjørn Flatland). Regnskapet viser et underskudd på kr. 23.049,03 i forhold til budsjett.

Konsensusmøte om fisk i forskning

Norecopa arrangerte et internasjonalt konsensusmøte med tittel "Harmonisation of the Care and Use of Fish in Research" på Clarion Hotel Oslo Airport, Gardermoen i tiden 22.-24. september 2009. Det var 61 deltagere fra 7 land (Norge, Sverige, Storbritannia, Canada, Singapore, Nederland og USA). De aller fleste presentasjonene fra møtet ligger ute på Norecopas nettsider (<http://www.norecopa.no/sider/tekst.asp?side=7>). I tillegg ble det utarbeidet et konsensusdokument basert på en diskusjon på slutten av møtet. Dokumentet beskriver deltagerens syn på fiskeforskning generelt, og angir konkrete aktivitetsmål for såvel forskere som Norecopa spesifikt. Dokumentet ligger ute på samme nettsted og er blitt brukt som ressurs av flere andre nettsteder (f.eks. Canadian Council on Animal Care, <http://www.ccac.ca>).

Fagseminar og årsmøte

Norecopa arrangerte sitt andre årsmøte og fagseminar på Adamstua den 11. juni 2009. Etter en presentasjon av Norecopas aktivitet siden det forrige årsmøtet, holdt Dr. Manuel Berdoy fra University of Oxford tre foredrag over temaet "Statistics and Animal Experimentation: The Good, The Bad and The Ugly" for ca. 80 deltagere.

Under årsmøtet ble bl.a. årsberetning og regnskapet for 2008 samt budsjettforslaget for 2008 og aktivitetsplanen for Norecopa godkjent. Aktivitetsplanen består av overordnede mål, en kortsiktig del (2009) og en langsiktig del (2010-2012). Alle sakspapirene fra årsmøtet og presentasjonene fra fagseminaret er tilgjengelige på Norecopas nettsider (<http://www.norecopa.no/sider/tekst.asp?side=7>).

Samarbeid med NFR

Norecopa har fortsatt sitt samarbeid med Norges forskningsråd (NFR). Styreleder og sekretær møtte flere representanter for NFR den 22. april for å diskutere hvilke forsknings- og kunnskapsbehov Norecopa ser for seg, blant annet i forbindelse med den nye loven om dyrevelferd.

Programstyret for havbruk bevilget i september 2008 inntil kr. 200 000 til et prosjekt på forskningsbehovet innenfor dyrevelferd hos fisk i forsøk. En arbeidsgruppe bestående av 7 fiskeforskere pluss sekretær ble oppnevnt i februar 2009 for å gjennomføre dette arbeidet. Rapporten på 100 sider ble levert i november 2009 (<http://www.norecopa.no/sider/tekst.asp?side=37>). Rapporten omfatter en oversikt over dagens kunnskap om sentrale temaer som miljøkrav,

velferdsindikatorer, smertepersepsjon og vaksineutvikling. Deretter gir den konkrete anbefalinger om forskningsprosjekter med kostnadsoverslag for å øke velferd hos forsøksfisk.

Norecopa har også påpekt ovenfor NFR at det er viktig å kartlegge dagens status og holdninger til de 3 R'ene. Kunnskap om dagens situasjon, kombinert med opplæring i de 3 R'ene, er viktig for å få større forståelse for alternativer, som igjen kan føre til bedre velferd. Norecopa sendte derfor en ny søknad til NFR i august 2009 med en ramme på kr. 400 000, for et prosjekt med navnet 3R-KART. Det er ønskelig å foreta befaringer på forsøksdyravdelinger som har fiskestudier og gjennomføre dybdeintervjuer for å få en oversikt over antall fisk og art som brukes og til hvilket formål. Omfanget av de forskjellige studiene og hvorvidt studiene må betraktes som smertevoldende eller ikke vil også bli undersøkt. Samtidig vil forståelsen av ulike begrep som 'enkel prøvetaking', 'smertevoldende forsøk' m.m. gjennomgås. Kunnskapen om fiskens krav til levemiljø og i hvilken grad de 3 R'ene er implementert, vil samtidig bli kartlagt. Norecopa har ikke mottatt svar ennå om denne søknaden.

Spørreundersøkelser

Norecopa har foretatt to spørreundersøkelser i 2009:

I februar/mars 2009 foretok Norecopa en anonym spørreundersøkelse (<http://www.norecopa.no/sider/tekst.asp?side=63>) blant de ansvarshavende på landets forsøksdyravdelinger om kompetansen til dyreteknikerne. Det ble mottatt 43 besvarelser, som utgjør 63 % av dyreavdelingene.

- 44 % svarte at ikke alle teknikere var kvalifiserte
- 37 % svarte at alle teknikerne var kvalifiserte
- 19 % visste ikke
- 47 % kjente ikke kravene i detalj, mens 30 % av disse svarte allikevel at teknikerne var kvalifiserte
- 5 % kjente ikke kravene

Den 9. november arrangerte Forsøksdyrutvalget et kurs for de ansvarshavende ved landets dyreavdelinger. Norecopas sekretær holdt et innlegg om Norecopa og ba deltagerne om å skrive ned sine synspunkter på Norecopa og levere dem anonymt etter innlegget.

Kommentarene var oppløftende og viste enstemmig støtte til Norecopas arbeid

(<http://www.norecopa.no/norecopa/vedlegg/Ansvarshavende091109.pdf>).

Utredning om mulighetene for å forbedre vaksinetesting på fisk

Norecopa søkte om midler i 2009 fra Dyrevernfondet til å utrede hvorvidt det er mulig å forbedre rutineene for utvikling og testing av fiskevaskiner. Prosjektet fikk en bevilgning på kr. 30.000 (<http://www.dyrevernfondet.no/forskningsprosjekter/2010/2010.html>). Arbeidet starter i 2010.

Standardiserte forsøksfisk

I motsetning til situasjonen hos de tradisjonelle laboratoriedyrene er det få standardiserte (genetisk like) forsøksfisk tilgjengelig, og enda færre med godt spesifisert helsestatus. Dette øker faren for at uønsket variasjon mellom dyrene i et forsøk gir utslag som har ingenting med behandlingen å gjøre, og som gjør det vanskeligere å trekke statistisk holdbare konklusjoner uten å bruke mange individer.

Norecopa har fått en henvendelse fra en forskningsgruppe som arbeider med å produsere identiske laks. Disse dyrenes lange generasjonsintervall gjør slikt arbeid tidkrevende og dyrt. Spørsmålet er om det er institusjoner eller firmaer i Norge som er villige til å inngå som finansielle samarbeidspartnere. Norecopa har ikke egne midler til å finansiere dette arbeidet, men vil støtte tiltak for å øke tilgangen på standardiserte forsøksfisk.

Differensierte forsøksdyrkurs

Én av konklusjonene fra Norecopas konsensusmøter i 2008 og 2009 om henholdsvis vilt og fisk var at det er et behov for flere differensierte kurs i forsøksdyrlære. I 2009 har UiB og NTNU arrangert forskerkurs med moduler for både laboratoriedyr og fisk.

NTNU har dessuten begynt å planlegge en modul for viltforskere, i samarbeid med NINA. Norecopas sekretær har forelest om Norecopa på begge disse kursene. Norecopa støtter arbeidet med å gjøre kurs i forsøksdyrlære mest mulig relevante for de ulike fagmiljøene, bl.a. ved å støtte utgivelsen av et oppdatert fiskekompendium, som nevnt ovenfor.

Retningslinjer for bruk av dyr i kreftforskning

På Norecopas nettsider er det i 2009 lagt ut en omfattende oversikt over retningslinjer som kan brukes når dyreforsøk planlegges. På styremøtet den 19. oktober etterlyste et av styremedlemmer retningslinjer for dyreforsøk i forbindelse med kreftforskning. Slike forsøk

er ofte svært belastende for dyrene, spesielt for de dyrene som fungerer som kontroller og dermed ikke får behandling. Sekretæren har innhentet innspill fra en internasjonal mailingliste for forsøksdyrspesialister og har laget en egen oversikt over retningslinjer for kreftforskning som er lagt ute på Norecopas nettsider.

Kontakt med toksikologimiljøet

Den 12. mai holdt sekretæren et innlegg om Norecopa på Norsk Selskap for Farmakologi og Toksikologis vårmøte. Dette ble fulgt opp med en artikkel om Norecopa i selskapets tidsskrift *Toksikologen*. Norecopa er opptatt av behovet for kontakt mellom Norecopa og dette fagmiljøet.

Norecopa mottok en henvendelse fra Statens forurensningstilsyn (SFT) som ble kontaktet av risikovurderingskomitéen til ECHA (European Chemicals Agency). ECHAs Committee for Risk Assessment (RAC) samler inn informasjon om hvordan forsknings- og utviklingsarbeid innenfor validering av alternative metoder er organisert. De ville gjerne vite hvilke organisasjoner som arbeider med *in vitro* og *in silico* alternativer, hvem som arbeider med prediktiv toksikologi og hvem som arbeider med biomonitorering av miljøet. Norecopa ba landets ansvarshavende samt abonnentene på sin mailingliste om assistans med å besvare denne henvendelsen, men fikk liten respons fra fagmiljøene.

Faglige uttalelser

I 2009 har styret utarbeidet et 10-siders dokument om fasting hos gnagere. Dokumentet omfatter bl.a. en begrepsforklaring, juridiske betraktninger, effektene på dyrene, velferdsindikatorer, alternativer til fasting, referanseliste og Norecopas retningslinjer for dyreforsøk hvor fasting vurderes.

Støtte til faglige reiser

Norecopa har i 2009 bevilget reisestøtte til:

1. Aurora Brønstad, UiB, for å delta på symposiet "Looking into the crystal ball: Laboratory animals in a changing world" ved Universitetet i Utrecht, 5.-7. februar
2. Joanna Stormark, UiB, for å delta på 7th World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, Roma 30. august - 3. september
3. Anne Sverdrup for å delta på *ecopas* årsmøte 28.-29. november

Aurora Brønstad (varamedlem i Norecopas styre) deltok også på 1st Danish Workshop on the 3Rs, Vilvorde, 22.-23. januar, hvor hun presenterte Norecopa muntlig. Norecopa støttet denne reisen ved å betale trykningsutgiftene for en poster om organisasjonen.

Støtte til oversettelse av et kompendium i forsøksdyrlære for fiskeforskere

Norecopa engasjerte et oversettelsesfirma til å utarbeide en engelskspråklig utgave av en 200-siders kompendium om forsøksdyrlære for fiskeforskere, som NVH utga i 1999

(<http://oslovet.veths.no/fag.aspx?fag=60>). I samarbeid med forfatterne skal kompendiet oppdateres i 2010 og tilbys internasjonalt. Arbeidet er et direkte resultat av konsensusmøtet på Gardermoen i september 2009, se ovenfor.

Støtte til NVHs multimediarom / treningsklinikk

Norecopa har i 2009 etter søknad fra NVH støttet driften av Høgskolens multimediarom / treningsklinikk med kr. 16 000. Rommet benyttes til å gi studenter, teknikere og forskere opplæring og trening uten dyremateriale, ved hjelp av datasimuleringer, dyremodeller o.l.

(<http://oslovet.veths.no/multimedia>).

Innlegg om Norecopa

Sekretæren har holdt innlegg om Norecopa i 2009 på:

1. Kurs i forsøksdyrlære for forskere i Oslo (6. februar, 8. mai og 16. oktober), Bergen (25. mars) og Trondheim (24. november)
2. Forsøksdyrutvalgets kurs for inspektører fra Mattilsynet, Bergen 29. oktober
3. Forsøksdyrutvalgets kurs for ansvarshavende, Gardermoen 9. november

Publikasjoner

Artikkel med fagfelleevaluering:

Grimholt U, Johansen R & Smith AJ (2009): A review of the need and possible uses for genetically standardized Atlantic salmon (*Salmo salar*) in research. *Laboratory Animals*, 43. 121-126.

Sekretæren har skrevet en artikkel om dyr i forskning som inngår i Forskningsetisk Bibliotek til de nasjonale forskningsetiske komitéene NENT

(<http://etikkom.no/no/FBIB/Temaer/Forskning-og-miljo/Dyr>).

Sekretæren har bidratt til et hefte om dyreforsøk og etikk produsert av organisasjonen Dyrevern Ung, til bruk i undervisningen i Religion, Livssyn og Etikk (RLE) på ungdomsskolen. Norecopas arbeid er omtalt i heftet (<http://www.dyrevern-ung.no/aktiviteter/aktiviteter.html>).

Politisk kontakt

Sekretæren hadde et innspill til Næringskomitéen den 22. januar om den nye dyrevelferdsloven og holdt også innlegg under SVs møte "Gi SV beskjed om statsbudsjettet 2010" den 18. februar.

Norecopas sekretær og styrerepresentant Live Kleveland har drevet en del lobbyvirksomhet på Stortinget for å øke den politiske interessen for de 3R'ene og for å forsøke å få gehør for et statlig, politisk uavhengig pengfond for forsknings- og utviklingsarbeid innenfor dette feltet, slik Næringskomitéen anbefalte Regjeringen i 2003. Sekretæren holdt et innlegg til Næringskomitéen under deres åpne høring om statsbudsjettet for 2010 den 2. november og hadde senere kontakt med noen av komitémedlemmene.

Møtedeltagelse

Styreleder Bente Bergersen, sekretær Adrian Smith og Anne Sverdrup (Stiftelsen Industrilaboratoriet, Bergen, medlem av Norecopa) deltok på *ecopas* årsmøte i Brussel, 28.-29. november 2009. Norecopas aktivitet i 2009 ble presentert i *ecopas* nyhetsbrev i desember 2009 (http://www.ecopa.eu/newsletter/archive/ecopa_messenger-22-2009.htm).

Styremøter

Det er avholdt tre styremøter i 2009 (16. januar, 13. mai og 19. oktober). Referatene er tilgjengelige på Norecopas nettsider (<http://www.norecopa.no/sider/tekst.asp?side=7>). Styret har holdt regelmessig kontakt mellom møtene via epost og telefon.

Øvrig arbeid i sekretariatet

Enkelte styremedlemmer i Norecopa og sekretariatet er representert i arbeidsgruppen som skal utarbeide utkast til ny forskrift om forsøk med dyr, men det var ingen aktivitet i gruppen i 2009.

Sekretariatet begynte i august 2008 å sende ut elektroniske nyhetsbrev til samtlige medlemmer pluss andre interessenter. Det er sendt ut 8 slike brev i 2009. Antallet abonnentet i 2009 har ligget på omlag 1200 - 1300 personer.

Medieinnslag i 2009

Styreleder og sekretær hadde en kronikk i Nationen den 27. mai om den nye dyrevelferdsloven som trer i kraft 1. januar 2010 med tittel *Ny lov om dyreforsøk*. (<http://www.nationen.no/meninger/Kronikk/article3859449.ece>).

Resultatindikatorer for 2009

Ifølge aktivitetsplan for 2009 har Norecopa følgende resultatindikatorer:

1. Antallet medlemmer (inkl. assosierte)
2. Antallet henvendelser til sekretariatet
3. Antallet besøkende til nettsidene
4. Antallet abonnenter til nyhetsbrevet
5. Antallet deltagere på årsmøter og andre arrangementer i Norecopas regi
6. Antallet kronikker
7. Antallet vitenskapelige artikler
8. Antallet uttalelser og andre høringsdokumenter
9. Regnskapet

Flere av disse er omtalt tidligere i årsberetningen og det henvises til egne avsnitt for fyldigere informasjon.

ad 1:

Antallet medlemmer ved utgangen av 2009 var:

- 47 institusjoner
- 21 privatpersoner

ad 2:

Sekretæren har mottatt ca. 1 700 henvendelser i 2009, de aller fleste som epost. Dette antallet inkluderer kommunikasjon med styremedlemmene. Han har selv sendt ca. 1 500 eposter i løpet av året.

Blant viktige enkelthenvendelser kan nevnes kontakt med Norges forskningsråd om samarbeid med Norecopa, omtalt andre steder i årberetningen.

ad 3:

Antallet registrerte unike brukere (summen av tallene for hver dag i måneden) var:

	2009	2008 (oppstart i februar)
januar	828	----
februar	672	526
mars	653	383
april	769	518
mai	982	471
juni	916	591
juli	878	564
august	1142	482
september	1510	456
oktober	1630	474
november	1163	428
desember	1290	520

ad 4:

Det var 1 322 abonnenter på Norecopas nyhetsbrev ved utgangen av 2009. Det samme tallet ved utgangen av 2008 var ca. 1 250 abonnenter.

ad 5:

Bare 6 representanter for organisasjoner med fullt medlemskap, samt tre styremedlemmer og sekretæren var tilstede under årsmøtet den 11. juni 2009. Norecopas styre vil diskutere tiltak for å øke oppslutningen til årsmøtet i 2010. Under fagseminaret før årsmøtet, var ca. 80 personer tilstede, hvorav ca. halvparten representerte organisasjoner som er medlemmer av Norecopa eller var privatpersoner med assosiert medlemskap.

På Norecopas internasjonale konsensusmøte om fiskeforsøk på Gardermoen 22.-24. september 2009 var det 61 deltagere fra 7 land.

ad 6:

Det ble skrevet én kronikk om dyrevelferdsloven og én pressemelding om NFR-rapporten.

ad 7:

Norecopas sekretær var medforfatter av én vitenskapelig artikkel i 2009 i et tidsskrift med fagfelleevaluering, som ble trykket i det europeiske tidsskriftet *Laboratory Animals*.

ad 8:

Norecopa har bl.a. skrevet

- en uttalelse om fasting hos gnagere
- et notat om ressursituasjonen knyttet til Norecopa som styreleder og sekretær brukte på et møte med representanter for Landbruks- og Matdepartementet og Fiskeri- og Kystdepartementet den 9. juni 2009
- oppdaterte powerpoint-presentasjoner på norsk og engelsk og en plakat om Norecopa

ad 9:

Regnskapet er omtalt i et eget avsnitt.

Oslo, 28. januar 2010

Bente Bergersen

Signe Videm

Dag Marcus Eide

Live Kleveland

Adrian Smith